

культурному житті. Із суто церковних рамок він виокремився в літературний супровід міжконфесійних дискусій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головащенко С. І. Реформи Петра Могили і православна церковність. *П. Могила: богослов, церковний і культурний діяч*. Київ: Дніпро, 1997.
URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/24801>
2. Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах / автор-укладач Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т.2. 624 с.
3. Поплавська Н. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – поч. XVII ст.): монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2007. 379 с.
4. Сухарева С. Риторичний простір польськомовної прози XVII ст. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 370 с.
5. Трактат. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B0%D1%82>

Воронко Віта,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Бородіца Світлана

ЖАНРОВІ ОЗНАКИ ФЕНТЕЗІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Сьогодні збільшується попит на читання книг, що стає своєрідним трендом. Світ стрімко розвивається та змінюється, віддзеркалюючи ці зміни і в літературі. Сучасне масове письмо вирізняється багатожанровістю. Серед його

широкого спектру фентезі як жанр завоював популярність у читачів завдяки своїй здатності моделювати магічні світи, де відбуваються епохальні битви між добром і злом, де персонажі долають випробування, підносячись над реальністю.

Фентезі часто ототожнюють з фантастикою. За «Літературознавчою енциклопедією» (у двох томах) Ю. Коваліва, «фентезі (англ. Fantasy: ідея, вигадка) – жанровий різновид фантастики, в якому використовуються ірраціональні мотиви чарівництва, магії, рицарського епосу, поєднані з реалістичною нарацією», «змальовуються віртуальні світи із середньовічними реаліями, нетехнічною психологією» [2, с. 529]. Твори, написані в цьому жанрі, не підлягають логічному поясненню чи мотивуванню, а визначальними для них виступають фатум, диво, етична опозиція «добро – зло».

З появою в 1954 році культового твору Дж. Р. Р. Толкіна «Володар кілець» жанр фентезі набув широкого визнання та почав активно розвиватися в різних сферах мистецтва. Межі жанру фентезі досі залишаються розмитими через його велику різноманітність та постійний розвиток, з'являються нові піджанри, ускладнюючи його класифікацію. Наразі дослідники виділяють основні напрями літератури фентезі: класичний, історичний та науковий. Серед них виокремлюють такі жанрові різновиди: героїчне фентезі, епічне, ігрове, історичне, гумористичне, пародія на фентезі, темне фентезі, ліричне, дитяче, технофентезі, міське фентезі [3, с. 38-40].

Сучасна українська література переживає справжній розквіт фентезійного жанру. Письменники все частіше звертаються до міфологічних джерел, народних казок та легенд, створюючи унікальні світи, населені фантастичними істотами та наповнені магією. Цей жанр не лише розважає читача, а й виконує важливу культурну функцію, відроджуючи та популяризуючи українські традиції. Історичні оповіді про козаків, захисників рідної землі, та міфічні образи, наприклад, лісовиків чи русалок, вже закладають основу для майбутнього фентезі. Вплив українського фольклору та релігійних вірувань виявляється в багатьох сучасних творах, де фантастичні події наповнюються

традиційною символікою. Тому простежуємо синкретизм фентезі з іншими жанровими ознаками.

Поділяємо думку К. Булаєвої, редакторки блогу видавництва «Vivat», про «високе» та «низьке» фентезі. Для «високого фентезі» характерне створення окремого світу, нічим не пов'язаного з реальним, як-от авторський всесвіт зі своїми географією, законами, магічною системою, народами, традиціями, повністю вигаданими письменником. Про це може свідчити, зокрема, карта світу, розміщена на перших сторінках книги. Трилогія «Замок із кришталю» І. Грабовської є яскравим прикладом «високого фентезі» [1].

У «низькому фентезі» натомість містичні чи магічні події відбуваються в нашому, реальному світі, до якого додано магічний елемент. Прикладом такого є розповідь про «цілком звичайне місто», де живуть ельфи. Тому цей піджанр ще називають фентезі про вторгнення. У ньому магія й магічні створіння втручаються в життя персонажів та можуть змінювати закони світу, але це досі планета Земля. Серед творів «низького фентезі» – «Мандрівний цирк сріблястої пані» Н. Довгопол, «Лазарус» С. Тараторіної [1].

Українські видавці активно пропонують читачам широкий вибір фентезійної літератури. Відомим представником українського фентезі є Володимир Аренєв, чий роман «Відчай драконів» як один із перших українських фентезійних текстів, уже став класикою жанру.

Твори Дари Корній вважаємо справжнім проривом в українській фантастичній літературі. Письменниця популяризувала жанр фентезі серед українського читача, показавши, наскільки багатим та різноманітним він може бути. Один із найвідоміших її циклів – серія «Хроніки Ельфари». Це захоплива сага про ельфів, людей та магію, що розгортається у вигаданому світі. Романами «Гонихмарник», «Зворотний бік світла», «Зворотний бік темряви», «Зворотний бік сутіні», «Зворотний бік світів», «Місяцівна», «Гонихмарниця» та ін. Дара Корній привернула пильну увагу до багатого українського фольклору, зробивши його доступним для широкого кола читачів.

Відома своїми творами для дітей та підлітків з елементами фентезі та містики і письменниця Н. Матолінець. Її міське («Варта у грі») і міфологічне («Гессі», «Академія Амаатерасу», «Всі мої Ключі і Гайя») фентезі збагачує сучасну українську літературу.

Популярність фентезі, що постійно зростає, стимулює розвиток українського книжкового ринку. З'являються збірки фантастичної літератури, що об'єднують письменницький досвід кількох авторів у межах теми чи проблеми. Так, у 2022 році побачила світ збірка оповідань «Хроніки незвіданих земель» (видавництво «Жорж») п'ятьох письменниць – Н. Матолінець, С. Тараторіної, Д. Піскозуб, Н. Довгопол та І. Грабовської. Вони – учасниці літературного ютуб-проєкту «Фантастичні talk(s)». У збірці представлені оповідання в жанрі історичного фентезі, міського містичного фентезі, пригодницького урбан-фентезі, космоопери, де екзотично переплітаються сучасне і минуле, мир і війна, життя і смерть. Жіночі відчуття і переживання воєнного часу описані у прозовій збірці «Мотанка» (2024, видавництво «Vivat»). У ній Н. Матолінець, С. Тараторіна, Н. Довгопол, І. Грабовська, Дара Корній, Тамара Горіха Зерня, О. Захарченко, Д. Піскозуб, О. Осійчук, О. Кузьміна, А. Нікуліна, Юліта Ран наповнюють жанр фентезі елементами магічного реалізму, стимпанку і навіть постапокаліпсису. Розуміємо, що кожен автор має свій стиль, використовуючи традиції національних культури та письменства (символічність, історіософія, фольклоризм та ін.). Це додає творам особливого колориту і робить їх близькими українському читачеві.

Підсумовуючи, можемо сказати, що фентезі в сучасній українській літературі – це динамічний перспективний жанр, актуальний, адже відкриває можливості для глибокого осмислення національних традицій та цінностей. Українські письменники дедалі частіше звертаються до цього жанру, збагачуючи його елементами української культури, фольклору та історії. Відповідно з'являються молоді автори, котрі не бояться експериментувати, синтезуючи, наприклад, трилер, історичний роман і фантастику. У такий спосіб вони формують сучасне національне письменство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаєва К. Високе та низьке фентезі – як розрізнити. URL: <https://vivat.com.ua/blog/yak-rozriznyty-vysoke-ta-nyzke-fentezi/#gs.h8k0b9>.
2. Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах. Т.2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с. (Енциклопедія ерудита).
3. Логвіненко Н. Фентезі як вид фантастичної прози. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. №5. С. 38-40.

*Галабурда Уляна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ulianahalaburda@gmail.com*

ЖАНРОВІ МОДЕЛІ МАЛОЇ ПРОЗИ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Творчість Ольги Кобилянської привертає увагу літературознавців не лише багатим ідейно-тематичним змістом, а й жанровим різномайттям. За визначенням дослідників творчості авторки, Ольга Кобилянська «умовним показником питомої частоти модифікацій малої прози як жанру, залишає позаду таких прозаїків, як, приміром, Т. Бордуляк чи Л. Яновська і навряд чи поступається І. Франкові і М. Коцюбинському, В. Стефанику і Маркові Черемшині» [2, с. 47].

Світлана Кирилюк стверджує, що «мала проза зламу ХІХ–ХХ ст. репрезентує чи не найнеоднорідніший в ідейно-тематичному та в жанровому плані пласт художнього доробку О. Кобилянської» [3, с. 75]. Направду творчий доробок письменниці в жанрі малої прози обширний. Маємо нагоду ознайомитися з різними жанровими моделями письменниці: новелою, оповіданням, нарисом, фрагментом, фантазією, гуморескою тощо.